

Зміст

Баб'юк М.П. ІНТЕГРАЛЬНЕ ПЕРЕТВОРЕННЯ ФУР'Є НА ДВОСКЛАДОВІЙ ДЕКАРТОВІЙ ОСІ ІЗ СПЕКТРАЛЬНИМ ПАРАМЕТРОМ В УМОВАХ СПРЯЖЕННЯ	5
Бернакевич І.Є., Вагін П.П., Шинкаренко Г.А. АНАЛІЗ ЗСУВНИХ ОБОЛОНОК З ДЕФОРМІВНОЮ НОРМАЛЛЮ: АКУСТИКА ВЗАЄМОДІЇ З ІДЕАЛЬНОЮ РІДИНОЮ	11
Бомба А.Я. ПРО МЕТОД СУМАРНИХ ЗОБРАЖЕНЬ РОЗВ'ЯЗАННЯ НЕЛІНІЙНИХ КРАЙОВИХ ЗАДАЧ НА КОНФОРМНІ ВІДОБРАЖЕННЯ В ШАРУВАТИХ СЕРЕДОВИЩАХ.....	17
Величко І.Г. ПЛОСКА ЗАДАЧА ПРО ОДНОСТОРОННІЙ КОНТАКТ ГЛАДКОГО ШАРУ З ШАРУВАТИМ ТРАНСВЕРСАЛЬНО-ІЗОТРОПНИМ ПІВПРОСТОРОМ.....	22
Волошина Т.В., Рудик О.В. АЛГОРИТМ МАТЕМАТИКО-АНАМОРФОВАНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У ТЕМАТИЧНОМУ КАРТУВАННІ	30
Ворошик Н.Й. ПРЯМІ ТЕОРЕМИ НАБЛИЖЕННЯ ФУНКЦІЙ РОЗВ'ЯЗКАМИ ЗАДАЧІ ДІРІХЛЕ.....	35
Грицак П., Косак О.С. ТЕПЛООБМІН В КАНАЛІ ПРИ ГІДРАВЛІЧНО СТАБІЛІЗОВАНОМУ ПОТОЦІ НЕНЬЮТОНІВСЬКОЇ РІДИНИ.....	38
Дейнека В.С., Баран І.О. СХЕМИ МЕТОДУ СКІНЧЕННИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДЛЯ ЗАДАЧ З ВЛАСНИМИ ЗОСЕРЕДЖЕНИМИ ДЖЕРАЛАМИ	43
Дейнека В.С., Калинюк Н.А. ЧИСЕЛЬНА ДИСКРЕТИЗАЦІЯ ПАРАБОЛІЧНИХ РІВНЯНЬ З УМОВАМИ СПРЯЖЕННЯ ТА КОЕФІЦІЄНТАМИ ЗАЛЕЖНИМИ ВІД ЧАСОВОЇ ЗМІННОЇ.....	48
Дейнека В.С., Смик М.В. ОБЧИСЛЮВАЛЬНІ СХЕМИ ПІДВИЩЕНОГО ПОРЯДКУ ТОЧНОСТІ ДЛЯ РІВНЯНЬ ГІПЕРБОЛІЧНОГО ТИПУ З РОЗРИВНИМИ РОЗВ'ЯЗКАМИ ТА РОЗРИВНИМИ НАПРУЖЕННЯМИ.....	55
Дейнека О.Ю. ЕКСПОНЕНЦІАЛЬНА СТІЙКІСТЬ РОЗВ'ЯЗКІВ СИСТЕМИ ТЕЛЕГРАФНИХ РІВНЯНЬ	61
Ємець О.О., Ємець Є.М. ОЦІНКИ ТА ДОСТАТНІ УМОВИ МІНІМУМУ СИЛЬНО ОПУКЛОЇ ФУНКЦІЇ ПРИ ЇЇ МІНІМІЗАЦІЇ НА РОЗМІЩЕННЯХ.....	67
Ємець О.О., Колечкіна Л.М. МОДЕЛЮВАННЯ ДЕЯКИХ ПРИКЛАДНИХ ЗАДАЧ ОПТИМІЗАЦІЙНИМИ ЗАДАЧАМИ З ДРОБОВО-ЛІНІЙНОЮ ФУНКЦІЄЮ ЦІЛІ НА ПЕРЕСТАВЛЕННЯХ	70
Каиштан С.С. ПРО МЕТОД СУМАРНИХ ЗОБРАЖЕНЬ РОЗВ'ЯЗАННЯ НЕЛІНІЙНИХ ОБЕРНЕНИХ КРАЙОВИХ ЗАДАЧ НА КОНФОРМНІ ВІДОБРАЖЕННЯ З ОСОБЛИВОСТЯМИ.....	78
Кундрат М.М. РОЗВИТОК СМУГИ КОВЗАННЯ БІЛЯ ВЕРШИНИ ВКЛЮЧЕННЯ НА МЕЖІ РОЗДІЛУ РІЗНОРІДНИХ СЕРЕДОВИЩ	87
Лаушник О.І. ТОЧНІСТЬ НАБЛИЖЕННЯ ФУНКЦІЙ, ЗАЛЕЖНИХ ВІД x^p	95
Левченко О.М., Шинкаренко Г.А. ВИЗНАЧЕННЯ ВЕЛИЧИНИ ДЕННОГО НАКОПИЧЕННЯ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГІЇ НА ДІЛЯНКАХ РЕАЛЬНОЇ МІСЦЕВОСТІ.....	101
Ляшенко Б.М. ЛІНІЇ РІВНЯ ВЛАСНИХ ЗНАЧЕНЬ СПРОЩЕНОГО РІВНЯННЯ БАЛОННОЇ НЕСТІЙКОСТІ ПЛАЗМИ.....	106
Нгуен Суан Тхао О СВЕРТКАХ ДЛЯ ІНТЕГРАЛЬНИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ С ФУНКЦІЄЙ МАКДОНАЛЬДА В ЯДРАХ.....	111

<i>Нікітіна О.М.</i> УЗАГАЛЬНЕНЕ ГІБРИДНЕ ІНТЕГРАЛЬНЕ ПЕРЕТВОРЕННЯ ТИПУ МЕЛЕРА-ФОКА НА ПОЛЯРНІЙ ОСІ $r \geq R_0 > 0$ З ДВОМА ТОЧКАМИ СПРЯЖЕННЯ.....	116
<i>Піх О.З., Скасків О.Б., Сороківський В.М.</i> ПРО R-ТИП НА ГОРИЗОНТАЛЬНОМУ ПРОМЕНІ АНАЛІТИЧНИХ ФУНКЦІЙ, ЗОБРАЖУВАНИХ РЯДАМИ ДІРІХЛЕ.....	124
<i>Попов Б.О., Суцник К.В.</i> ОБМІННА ТЕОРЕМА ДЛЯ НАЙКРАЩОГО ЧЕБИШОВСЬКОГО НЕЛІНІЙНОГО НАБЛИЖЕННЯ.....	127
<i>Тараненко Н.В.</i> АСИМПТОТИЧЕСКОЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЕ ЗНАЧЕНИЙ МУЛЬТИПЛИКАТИВНОЙ ФУНКЦИИ.....	132
<i>Тополук Ю.П.</i> ЧИСЕЛЬНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КОНФОРМНОГО РЕЗОНАТОРА З СИНТЕЗОВАНОЮ ФУНКЦІЄЮ ПРОЗОРСТІ.....	140
<i>Турбал Ю.В.</i> ПРО УТОЧНЕННЯ ДЕЯКИХ ОЦІНОК ПАРАМЕТРІВ ФУНКЦІЙ ЗНОСУ МОДЕЛІ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ.....	147
<i>Фінін Г.С.</i> МОДЕЛІ РОЗПОДІЛУ ВОДИ У ВІДКРИТИХ КАНАЛАХ ПРИ НАЯВНОСТІ ЦИКЛІВ.....	154
<i>Цегелик Г.Г., Федчишин Н.В.</i> НОВА ФОРМУЛА МАЖОРАНТНОГО ТИПУ ДЛЯ НАБЛИЖЕНОГО ОБЧИСЛЕННЯ ПОДВІЙНИХ ІНТЕГРАЛІВ.....	159
<i>Цимбал В.М.</i> ВИРОДЖЕННЯ МІШАНОЇ ЗАДАЧІ У ЗАДАЧУ ГУРСА ДЛЯ ГІПЕРБОЛІЧНОГО РІВНЯННЯ ДРУГОГО ПОРЯДКУ.....	165
<i>Черняга П.Г., Бялик М.В., Степанченко О.М.</i> МОДЕЛЮВАННЯ АТМОСФЕРНОЇ РЕФРАКЦІЇ ПРИ СУПУТНИКОВИХ СПОСТЕРЕЖЕННЯХ.....	170
<i>Щербакова А.Г.</i> АНАЛОГ ТЕОРЕМЫ КНЕЗЕРА ДЛЯ ФУНКЦИОНАЛЬНО-ДИФФЕРЕНЦИАЛЬНЫХ УРАВНЕНИЙ.....	176
<i>Яджак М.С.</i> ПРО ОПТИМАЛЬНІСТЬ АЛГОРИТМУ ЧИСЕЛЬНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ УЗАГАЛЬНЕНОЇ ЗАДАЧІ ЦИФРОВОЇ ФІЛЬТРАЦІЇ.....	181
<i>Янчук П.С.</i> МЕТОД МНОГОЧЛЕННИХ РЯДІВ ФУРСЬ ДЛЯ РІВНЯННЯ ПУАССОНА В ПРЯМОКУТНИКУ.....	193
<i>Скасків О.Б., Півкач М.Г.</i> ЛИСТ В РЕДАКЦІЮ.....	209

УДК 517.9

Дейнека О.Ю.

ЕКСПОНЕНЦІАЛЬНА СТІЙКІСТЬ РОЗВ'ЯЗКІВ СИСТЕМИ ТЕЛЕГРАФНИХ РІВНЯНЬ

Отримані необхідні і достатні умови експоненціальної стійкості розв'язків системи телеграфних рівнянь з лінійними крайовими умовами.

1.Позначення. Основний результат. Нехай $C^0(M, \mathbf{R}^n)$ та $C^1(M, \mathbf{R}^n)$ – простори відповідно неперервних та неперервно диференційованих на множині M функцій із значеннями в $\mathbf{R}^n$, з нормами $\|z\|_{C^0} = \sup_{t \in M} \|z(t)\|_{\mathbf{R}^n}$ та $\|z\|_{C^1} = \|z\|_{C^0} + \sup_{t \in M} \left\| \frac{dz(t)}{dt} \right\|_{\mathbf{R}^n}$; $\sigma(A)$ – спектр оператора A , а $r(A)$ – його спектральний радіус.

В роботі вивчається поведінка розв'язків системи телеграфних рівнянь

$$\begin{cases} A \frac{\partial i(x,t)}{\partial t} = - \frac{\partial u(x,t)}{\partial x}, \\ A \frac{\partial u(x,t)}{\partial t} = - \frac{\partial i(x,t)}{\partial x}, \quad x \in [0, l], t \geq 0 \end{cases} \quad (1)$$

з лінійними крайовими

$$\begin{cases} Cu(0,t) + Di(0,t) = 0, \\ E \frac{du(l,t)}{dt} + Fu(l,t) + Gi(l,t) = 0, \quad t \geq 0 \end{cases} \quad (2)$$

та початковими

$$\begin{cases} u(x,0) = \alpha(x), \\ i(x,0) = \beta(x), \quad x \in [0, l] \end{cases} \quad (3)$$

умовами, де l -фіксоване додатне число; $A = \text{diag}(a_1, \dots, a_n)$, $a_j > 0$, $j = \overline{1, n}$; C, D, E, F, G – квадратні матриці n -го порядку, для яких $\det[E(C+D)(C-D)] \neq 0$; $\alpha = \alpha(x), \beta = \beta(x) \in C^1([0, l], \mathbf{R}^n)$; $i = i(x,t), u = u(x,t) \in C^1([0, l] \times [0, +\infty), \mathbf{R}^n)$. Вважається, що початкова та крайова умови узгоджені в точках $(0,0)$ та $(l,0)$

$$\begin{cases} C\alpha(0) + D\beta(0) = 0, \\ -EA^{-1} \left. \frac{d\beta(x)}{dx} \right|_{x=l} + F\alpha(l) + G\beta(l) = 0. \end{cases} \quad (4)$$

Нульовий розв'язок задачі (1) – (4) називається експоненціально стійким, якщо існують додатні числа γ і N , такі що для довільного розв'язку цієї задачі виконується нерівність

$$\max_{x \in [0, l]} (\|i(x,t)\|_{\mathbf{R}^n} + \|u(x,t)\|_{\mathbf{R}^n}) \leq N \exp\{-\gamma t\} \max_{x \in [0, l]} (\|i(x,0)\|_{\mathbf{R}^n} + \|u(x,0)\|_{\mathbf{R}^n})$$

для всіх $t \geq 0$.

Для формулювання основного результату введемо такі позначення:

$$K = (C+D)^{-1}(D-C);$$

$$P_k = \text{diag}(\delta_{k1}, \dots, \delta_{kn}), \quad \delta_{st} = \begin{cases} 1, & \text{якщо } s = t, \\ 0, & \text{якщо } s \neq t; \end{cases}$$

$$H(\omega) = \sum_{v,k=1}^n \exp\{-i\omega(a_k + a_v)l\} P_k K P_v \quad (\omega \in \mathbf{R}).$$

Теорема. Якщо $\sup_{\omega \in \mathbf{R}} r(H(\omega)) < 1$, то нульовий розв'язок задачі (1) – (4) експоненціально стійкий тоді і тільки тоді, коли

$$\bigcup_{\omega \in \mathbf{R}} \sigma \left[(I + H(\omega))^{-1} (E^{-1}(G - F) - E^{-1}(F + G)H(\omega)) \right] \subset \{ \lambda : \operatorname{Re} \lambda < 0 \}.$$

Для доведення теореми перейдемо від задачі (1) – (4) до диференціально-різницевого рівняння з початковою умовою, визначеною (3), за методом запропонованим в роботі [1].

2. Допоміжні результати. З'ясуємо як пов'язані розв'язки задачі (1) – (4) та розв'язки відповідного цій задачі диференціально-різницевого рівняння. Аналогічно як в роботі [2], використовуючи оператори проектування P_k , введені в пункті 1, загальний розв'язок (1) представимо у вигляді

$$\begin{cases} u(x, t) = \sum_{k=1}^n P_k (\varphi(t - a_k x) + \theta(t + a_k x)), \\ i(x, t) = \sum_{k=1}^n P_k (\varphi(t - a_k x) - \theta(t + a_k x)), \end{cases} \quad (5)$$

де $\theta(s) \in C^1([0, +\infty), \mathbf{R}^n)$, $\varphi_k(s) \in C^1([-a_k l, +\infty), \mathbf{R}^n)$ для всіх $k = \overline{1, n}$. Після підстановки (5) в (2) отримаємо систему

$$(C + D)\varphi(t) + (C - D)\theta(t) = 0, \quad (6)$$

$$\begin{cases} E \sum_{k=1}^n P_k \frac{d\varphi(t - a_k l)}{dt} + E \sum_{k=1}^n P_k \frac{d\theta(t + a_k l)}{dt} + \\ + (F + G) \sum_{k=1}^n P_k \varphi(t - a_k l) + (F - G) \sum_{k=1}^n P_k \theta(t + a_k l) = 0. \end{cases} \quad (7)$$

Далі у рівнянні (7) зробимо заміну

$$y(t) = \sum_{k=1}^n P_k \theta(t + a_k l) \quad (8)$$

та із співвідношення (6), враховуючи (8), запишемо

$$\begin{aligned} \sum_{k=1}^n P_k \varphi(t - a_k l) &= \sum_{k=1}^n P_k K \theta(t - a_k l) = \sum_{k=1}^n P_k K \sum_{v=1}^n P_v y(t - (a_k l) - a_v l) = \\ &= \sum_{k,v=1}^n P_k K P_v y(t - (a_k + a_v) l). \end{aligned} \quad (9)$$

Тоді рівняння (7) набуде вигляду

$$\frac{dy(t)}{dt} + \sum_{v,k=1}^n P_v K P_k \frac{dy(t - (a_k + a_v) l)}{dt} = E^{-1}(G - F)y(t) - E^{-1}(F + G) \sum_{v,k=1}^n P_v K P_k y(t - (a_k + a_v) l)$$

і з останньої рівності після перепозначень

$$\sum_{v,k=1}^n P_v K P_k y(t - (a_k + a_v) l) = \sum_{v,k=1}^n A_{k,v} y(t - \Delta_{v,k}), \quad E^{-1}(G - F) = B_0, \quad -E^{-1}(F + G) = B_1$$

отримаємо диференціально-різницеве рівняння

$$\frac{d}{dt} \left(y(t) + \sum_{v,k=1}^n A_{v,k} y(t - \Delta_{v,k}) \right) = B_0 y(t) + B_1 \sum_{v,k=1}^n A_{v,k} y(t - \Delta_{v,k}). \quad (10)$$

Для існування єдиного розв'язку $y = y(t) \in C^1([0, +\infty), \mathbf{R}^n)$ рівняння (10) з заданою

початковою умовою – функцією $\psi = \psi(t) \in C^1([0; \max_{v,k} \Delta_{v,k}], \mathbf{R}^n)$ необхідно і достатньо, згідно [4], щоб виконувалася рівність

$$\left. \frac{d\psi(t)}{dt} \right|_{t=\Delta-0} + \sum_{v,k=1}^n A_{v,k} \left. \frac{d\psi(t-\Delta_{v,k})}{dt} \right|_{t=\Delta+0} = B_0 \psi(\Delta) + B_1 \sum_{v,k=1}^n A_{v,k} \psi(\Delta - \Delta_{v,k}),$$

де $\Delta = \max_{v,k} \Delta_{v,k} = 2 \max_k a_k I$. Тому опишемо алгоритм визначення початкової умови

$\psi = \psi(t) \in C^1([0; \max_{v,k} \Delta_{v,k}], \mathbf{R}^n)$ із задачі (1) – (4).

Використовуючи (3),(5), отримаємо систему

$$\begin{cases} 2 \sum_{k=1}^n P_k \varphi(-a_k x) = \alpha(x) + \beta(x), \\ 2 \sum_{k=1}^n P_k \theta(a_k x) = \alpha(x) - \beta(x), \end{cases} \quad (11)$$

згідно з якою, $\theta_k(s)$ визначені і неперервні разом із своїми похідними на $[0; a_k I]$ ($k = \overline{1, n}$), а $\varphi_k(s)$ – на $[-a_k I; 0]$ ($k = \overline{1, n}$). Із (6) $\theta_k(s)$ і $\varphi_k(s)$ визначаються на $[-a_k I; a_k I]$ ($k = \overline{1, n}$). Співвідношення (4) гарантують неперервну диференційованість в точці $t=0$, тобто $\theta_k(s), \varphi_k(s) \in C^1([-a_k I; a_k I], \mathbf{R}^n)$ ($k = \overline{1, n}$). Щоб задати початкову умову для рівняння (10), згідно (8), функції $\theta_k(s)$ необхідно продовжити так, щоб $\theta_k(s) \in C^1([a_k I; a_k I + 2 \max_k a_k I], \mathbf{R}^n)$ ($k = \overline{1, n}$). Тому, на підставі неперервної диференційованості функцій $\varphi_k(t - a_k I)$ коли $t \in [0; \min_k a_k I]$ для всіх $k = \overline{1, n}$, з рівності (7) однозначно визначаємо неперервно диференційовані функції $\theta_k(s)$ на $[a_k I; a_k I + \min_k a_k I]$, неперервні в точках $t = a_k I$ ($k = \overline{1, n}$). Для доведення неперервної диференційованості в точках $t = a_k I$ досить за допомогою рівності (7) продовжити $\theta_k(s)$ на $[0 + \varepsilon; \min_k a_k I + \varepsilon]$ (ε – досить мале додатне число) для всіх $k = \overline{1, n}$. Продовжуючи цей процес з використанням (6) та (7) $[2 \max_k a_k / \min_k a_k] + 1$ разів, згідно (8), отримуємо початкову умову $\psi(t) \in C^1([0; \max_{v,k} \Delta_{v,k}], \mathbf{R}^n)$.

Зауважимо, що проводячи міркування у зворотному порядку можна з початкової умови $\psi(t) \in C^1([0; \max_{v,k} \Delta_{v,k}], \mathbf{R}^n)$ отримати початкову умову (3) і співвідношення (4).

Далі, на підставі алгоритму, $\theta_k(s) \in C^1([0; 2 \max_k a_k I + a_k I + \varepsilon], \mathbf{R}^n)$ ($k = \overline{1, n}$), тому похідна функції $y = y(t)$ є неперервною в точці $t = \Delta = \max_{v,k} \Delta_{v,k} = 2 \max_k a_k I$, тобто виконана умова

$$\left. \frac{d\psi(t)}{dt} \right|_{t=\Delta-0} + \sum_{v,k=1}^n A_{v,k} \left. \frac{d\psi(t-\Delta_{v,k})}{dt} \right|_{t=\Delta+0} = B_0 \psi(\Delta) + B_1 \sum_{v,k=1}^n A_{v,k} \psi(\Delta - \Delta_{v,k}).$$

Таким чином, рівняння (10) має єдиний розв'язок $y = y(t) \in C^1([0; +\infty), \mathbf{R}^n)$, для кожної

визначеної, за описаним вище алгоритмом функції $\psi = \psi(t)$.

Відмітимо, що розв'язки задачі (1) – (4) пов'язані з розв'язками рівняння (10) з початковою умовою $\psi(t) \in C^1([0; \max_{v,k} \Delta_{v,k}], \mathbf{R}^n)$ через співвідношення (5), (8), (9) наступним чином:

$$\begin{cases} u(x,t) = \sum_{k=1}^n P_k \left[K \sum_{v=1}^n P_v \mathcal{Y}(t - a_v I - a_k x) + \sum_{v=1}^n P_v \mathcal{Y}(t - a_v I + a_k x) \right], \\ i(x,t) = \sum_{k=1}^n P_k \left[K \sum_{v=1}^n P_v \mathcal{Y}(t - a_v I - a_k x) - \sum_{v=1}^n P_v \mathcal{Y}(t - a_v I + a_k x) \right], \end{cases} (x,t) \in [0, l] \times [0, +\infty). \quad (12)$$

Аналізуючи ці рівності робимо висновок, що компоненти вектор-функцій $u = u(x,t)$ та $i = i(x,t)$ визначаються через лінійну комбінацію компонент вектор-функції $y = \mathcal{Y}(t)$ для кожного фіксованого $x \in [0, l]$. І навпаки, згідно з (5) та (9), компоненти вектор-функції $y = \mathcal{Y}(t)$ визначається через лінійну комбінацію компонент вектор-функцій $u = u(x,t)$ та $i = i(x,t)$ за допомогою співвідношення

$$2y(t) = u(l,t) - i(l,t). \quad (13)$$

Нагадаємо, що нульовий розв'язок диференціально-різницевого рівняння (10) називається експоненціально стійким, якщо існують додатні γ_1 і N_1 , такі що для довільного його розв'язку з початковою умовою $\psi(t) \in C^1([0; \max_{v,k} \Delta_{v,k}], \mathbf{R}^n)$, виконується нерівність

$$\|\mathcal{Y}(t)\|_{\mathbf{R}^n} \leq N_1 \exp\{-\gamma_1 t\} \max_{t \in [0; \max_{v,k} \Delta_{v,k}]} \|\psi(t)\|_{\mathbf{R}^n}, \text{ для всіх } t \geq 0.$$

Отже, так як між початковими умовами задачі (1) – (4) та відповідного їй рівняння (10) існує взаємно однозначна відповідність, згідно описаного вище алгоритму, а також, на підставі (12), (13), отримуємо твердження.

Лема. Нульовий розв'язок задачі (1) – (4) є експоненціально стійким тоді і тільки тоді, коли експоненціально стійким є нульовий розв'язок дифференціально-різницевого рівняння (10).

3. Доведення теореми. Доводити теорему будемо за схемою запропонованою В.Ю.Слюсарчуком [3].

Необхідність. Нехай нульовий розв'язок задачі (1) – (4) є експоненціально стійким. Тоді, згідно з лемою, експоненціально стійким є нульовий розв'язок рівняння (10). Подамо розв'язок (10) у вигляді $\mathcal{Y}(t) = \exp\{pt\} b$ ($b \in \mathbf{R}^n$, p - комплексне число, $t \geq 0$) і підставимо в рівняння, тоді $p \exp\{pt\} b + p \exp\{pt\} H(-ip)b = p \exp\{pt\} B_0 b + p \exp\{pt\} B_1 H(-ip)b$, або $p(I + H(-ip))b = (B_0 + B_1 H(-ip))b$.

З умови $\sup_{\omega \in \mathbf{R}} r(H(\omega)) < 1$ теореми та рівномірної неперервності $H(\omega)$, як майже-періодичної функції, впливає існування $(I + H(\omega))^{-1}$ [5]. Тому

$$(I + H(-ip))^{-1} (B_0 + B_1 H(-ip))b = pb$$

і за припущенням про експоненціальну стійкість розв'язку $\mathcal{Y}(t) = \exp\{pt\} b$, тобто, що $\text{Re } p < 0$, отримуємо твердження теореми. Необхідність доведена.

Достатність. Нехай виконуються умови теореми, тоді існує неперервний обернений оператор $(I + H(\omega))^{-1}$ [5]. Тому

$$\sup_{\text{Re } \lambda > 0} \left\| (I + H(-i\lambda))^{-1} \right\|_{L(\mathbf{R}^n, \mathbf{R}^n)} < \infty. \quad (14)$$

З умови теореми, враховуючи зроблені в пункті 2 позначення,

$$\sum_{v,k=1}^n P_v k P_k \mathcal{Y}(t-(a_k+a_v)l) = \sum_{v,k=1}^n A_{k,v} \mathcal{Y}(t-\Delta_{v,k}), \quad E^{-1}(G-F) = B_0, \quad -E^{-1}(F+G) = B_1$$

впливає, що $\bigcup_{\operatorname{Re}\lambda > 0} \sigma\left[(I+H(-i\lambda))^{-1}(B_0+B_1H(-i\lambda))\right] \subset \{\mu: \operatorname{Re}\mu \leq \varepsilon < 0\}$, тобто

$$\bigcup_{\operatorname{Re}\lambda > 0} \sigma\left[\lambda I - (I+H(-i\lambda))^{-1}(B_0+B_1H(-i\lambda))\right] \subset \{\mu: \operatorname{Re}\mu > 0\}.$$

Отже,

$$0 \notin \sigma\left[\lambda(I+H(-i\lambda)) - B_0 - B_1H(-i\lambda)\right], \quad \text{для всіх } \lambda \in \{\lambda: \operatorname{Re}\lambda > 0\}. \quad (15)$$

Введемо в розгляд функцію

$$z(t) = \begin{cases} \exp\{\beta t\} \vartheta(t, \psi(\tau)), & \text{коли } t \geq 0, \\ \exp\{\beta t\} \psi(\tau), & \text{коли } t \in [0; \max_{v,k} \Delta_{v,k}], \end{cases} \quad (16)$$

де $\vartheta(t, \psi(\tau))$ – розв’язок побудований по функції $\psi(\tau)$, β – досить мале додатне число. Функція $z = z(t)$ є розв’язком рівняння

$$\begin{aligned} \frac{d}{dt} \left(z(t) + \sum_{v,k=1}^n \exp\{\beta \Delta_{v,k}\} A_{v,k} z(t - \Delta_{v,k}) \right) &= B_0 z(t) + \\ + B_1 \sum_{v,k=1}^n \exp\{\beta \Delta_{v,k}\} A_{v,k} z(t - \Delta_{v,k}) &+ \beta \left(z(t) + \sum_{v,k=1}^n \exp\{\beta \Delta_{v,k}\} A_{v,k} z(t - \Delta_{v,k}) \right). \end{aligned} \quad (17)$$

З (14), (15) і того, що β досить мале отримуємо, згідно з [6] ст.28,

$$\sup_{\operatorname{Re}\lambda < 0} \left\| \left(I + \sum_{v,k=1}^n \exp\{(\beta - \lambda)\Delta_{v,k}\} A_{v,k} \right)^{-1} \right\|_{L(\mathbf{R}^n, \mathbf{R}^n)} < \infty. \quad (18)$$

та

$$0 \notin \left[(\lambda - \beta) \left(I + \sum_{v,k=1}^n \exp\{(\beta - \lambda)\Delta_{v,k}\} A_{v,k} \right) - B_0 - B_1 \sum_{v,k=1}^n \exp\{(\beta - \lambda)\Delta_{v,k}\} A_{v,k} \right] \quad (19)$$

для всіх $\lambda \in \{\lambda: \operatorname{Re}\lambda > 0\}$.

До рівняння (17) застосуємо перетворення Лапласа, і на підставі (18), (19) отримаємо нерівність $\left\| \frac{\tilde{z}(\lambda)}{\lambda} \right\|_{\mathbf{R}^n} < \frac{c}{|\lambda|^2}$, для всіх $\lambda \in \{\lambda: \operatorname{Re}\lambda > 0\}$ ($c = \text{const} \in (0, +\infty)$), $\tilde{z}(\lambda)$ – зображення

функції $z(t)$. З останньої нерівності та формули $\int_0^t z(\tau) d\tau = \frac{1}{2\pi i} \int_{\alpha - i\infty}^{\alpha + i\infty} \exp\{\lambda t\} \frac{\tilde{z}(\lambda)}{\lambda} d\lambda$ [5], в

якій $\alpha > \max\left\{0, \lim_{t \rightarrow \infty} t^{-1} \ln(1 + \|z(t)\|_{\mathbf{R}^n})\right\}$, отримаємо оцінку

$$\left\| \int_0^t z(s) ds \right\|_{\mathbf{R}^n} \leq Q \quad \text{для всіх } t \geq 0, \quad (20)$$

де Q – постійна, що не залежить від $\psi(\tau)$.

Далі, від (17) перейдемо до функціонального рівняння

$$\begin{aligned} z(t) + \sum_{v,k=1}^n \exp\{\beta\Delta_{v,k}\} A_{v,k} z(t - \Delta_{v,k}) &= z(0) + \sum_{v,k=1}^n \exp\{\beta\Delta_{v,k}\} A_{v,k} z(-\Delta_{v,k}) + \\ &+ \beta \left(\int_0^t z(s) ds + \sum_{v,k=1}^n \exp\{\beta\Delta_{v,k}\} A_{v,k} \int_0^t z(s - \Delta_{v,k}) ds \right) + B_0 \int_0^t z(s) ds + \\ &+ B_1 \sum_{v,k=1}^n \exp\{\beta\Delta_{v,k}\} A_{v,k} \int_0^t z(s - \Delta_{v,k}) ds \end{aligned}$$

права частина якого обмежена на $[0; +\infty)$, згідно з (20). На підставі (18), його розв'язок є обмеженим. Тому обмеженою є права частина рівняння

$$\begin{aligned} \frac{dz(t)}{dt} + \sum_{v,k=1}^n \exp\{\beta\Delta_{v,k}\} A_{v,k} \frac{dz(t - \Delta_{v,k})}{dt} &= B_0 z(t) + B_1 \sum_{v,k=1}^n \exp\{\beta\Delta_{v,k}\} A_{v,k} z(t - \Delta_{v,k}) + \\ &+ \beta \left(z(t) + \sum_{v,k=1}^n \exp\{\beta\Delta_{v,k}\} A_{v,k} z(t - \Delta_{v,k}) \right). \end{aligned}$$

І, згідно з (18), є обмеженим на $[0; +\infty)$ розв'язок $\frac{dz(t)}{dt}$ цього рівняння.

Отже кожний розв'язок (17) є обмеженим для довільної функції $\psi(t) \in C^1([0; \max_{v,k} \Delta_{v,k}], \mathbf{R}^n)$. Згідно теореми Банаха-Штейнгауза [5], нульовий розв'язок (17) є стійким. Цього достатньо, на підставі (16), для експоненціальної стійкості нульового розв'язку рівняння (10). Справді, функція $\vartheta(t, \psi(t)) = \exp\{-\beta t\} z(t)$ є розв'язком рівняння (10) для кожної функції $\psi(t) \in C^1([0; \max_{v,k} \Delta_{v,k}], \mathbf{R}^n)$, тому має місце оцінка

$$\|\vartheta(t, \psi(t))\|_{\mathbf{R}^n} \leq \exp\{-\beta t\} \max_{t \geq 0} \|z(t)\|_{\mathbf{R}^n} \leq N_2 \exp\{-\beta t\} \max_{t \in [0; \max_{v,k} \Delta_{v,k}]} \|\psi(t)\|_{\mathbf{R}^n} \text{ для всіх } t \geq 0.$$

В свою чергу твердження леми гарантує експоненціальну стійкість нульового розв'язку задачі (1) – (4). Достатність доведена.

Колесов Ю.С., Швидра Д.И. Автоколебания в системах с запаздыванием.- Вильнюс: Моклас, 1974.- 174с.

Смирнов В.И. Курс высшей математики. Т. 4.- М.: Физматгиз, 1958.- 457с.

Слюсарчук В.Е. Абсолютная экспоненциальная устойчивость линейных дифференциальных уравнений нейтрального типа в банаховом пространстве // Диф. уравнения.- 1980.- №3.- С462-469.

Беллман Р., Кук К. Дифференциально-разностные уравнения.- М.: Мир, 1967.- 548с.

Колмогоров А.Н., Фомин С.В. Элементы теории функций и функционального анализа.- М.: Наука, 1989.- 624с.

Далецкий Ю.Л., Крейн М.Г. Устойчивость решений дифференциальных уравнений в банаховом пространстве.- М.: Наука, 1970.- 376с.

Рівненський державний технічний університет, Рівне

Надійшла 5.02.2000

Дейнека О.Ю. ЭКСПОНЕНЦИАЛЬНАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ РЕШЕНИЙ ТЕЛЕГРАФНЫХ УРАВНЕНИЙ // Получены необходимые и достаточные условия экспоненциальной устойчивости решений системы телеграфных уравнений с линейными граничными условиями.

Dejneka O.J. EXPONENTIAL STABILITY OF THE SOLUTIONS OF THE SYSTEM OF TELEGRAPH EQUATIONS // Necessary and sufficient conditions of exponential stability of the solutions of the system of telegraph equations are obtained.